

सुनकोशी गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

सुनकोशी गाउँपालिका, रामटार सिन्धुलीद्वारा प्रकाशित

खण्ड ४, संख्या ६
कार्तिक २८ गते २०७७ साल

भाग २

नेपालको संविधानको धारा २२६ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (२) को अधिकार बमोजिम सुनकोशी गाउँपालिकाद्वारा बनाईएको कार्यविधि, ऐनको १०२ (३) बमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीको लागी प्रकाशन गरिएको छ।

सुनकोशी गाउँपालिकाको युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि,

२०७७

प्रस्तावाना

कृषि तथा पशुपन्छीजन्य क्षेत्रको व्यवसाय प्रवर्द्धन गरी उत्पादन एवम् रोजगारी अभिवृद्धि गर्न, शिक्षित बेरोजगार युवाहरूलाई मुलुकभित्र रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न, विदेशबाट फर्केका युवाहरूको विदेशमा आर्जन गरेको सिप र व्यवसायिक दक्षता उपयोग गर्दै उनीहरूलाई स्वरोजगार बनाउन, महिला उद्यमशील क्षमताको विकास गर्न, दालित समुदायको परम्परागत सिप र पेशालाई आधुनिकीकरण एवम् प्रवर्द्धन गरी उद्यमशीलता विकास गर्न अनुदान, ऋण व्यवस्थापन गर्न तथा सहुलियतपूर्ण कर्जा उपलब्धताको लागि सहजीकरण गर्दै युवा उद्यमशीलता विकासका लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई व्यवस्थीत गर्ने उद्देश्यले स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सुनकोशी गाउँपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ।

गाउँ कार्यपालिकाबाट स्विकृत मिति : २०७७/०९/२७

प्रमाणीकरण मिति : २०७७/०९/२७

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम “सुनकोशी गाउँपालिकाको यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७” रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत भएको मितिदेखी प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

- (क) “उद्यमी” भन्नाले नाफा कमाउने उद्देश्यले उद्योग व्यवसाय सञ्चालनका लागि जोखिम बहन गरी लगानी गर्ने व्यक्ति वा समूहलाई जनाउँछ ।
(ख) “यूवा” भन्नाले १८ वर्ष उमेर पुरा भई ५० वर्ष ननाघेका व्यक्ति लाई सम्भनु पर्छ ।
(ग) “कार्यालय” भन्नाले सुनकोशी गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयलाई जनाउदछ ।
(घ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले सुनकोशी गाउँपालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको रूपमा कार्य गर्न नेपाल सरकारवाट खटाईएको अधिकृतलाई सम्भनु पर्छ ।
(ङ) “गाउँपालिका” भन्नाले सुनकोशी गाउँपालिकालाई सम्भनुपर्छ ।
(च) “अध्यक्ष” भन्नाले सुनकोशी गाउँपालिकाको अध्यक्षलाई सम्भनु पर्छ ।
(छ) “उपाध्यक्ष” भन्नाले सुनकोशी गाउँपालिकाको उपाध्यक्षलाई सम्भनु पर्छ ।
(ज) “कार्यक्रम” भन्नाले गाउँपालिकाले संचालन गर्ने लघु उद्यम/उद्यमशीलता विकास/रोजगारी सिर्जना गर्ने जस्ता कार्यक्रमलाई जनाउँछ ।
(झ) “गरिब” भन्नाले नेपाल सरकारले निश्चित मापदण्ड अन्तर्गत समय-समयमा तोकेको राष्ट्रिय वा क्षेत्रगत गरिबीको रेखामुनि रहेको, शिक्षा, स्वास्थ्यजस्ता मानव विकासका सूचकहरूका आधारमा पिछाइएको र निश्चित लिङ्गगत तथा सामाजिक समूहका आधारमा राष्ट्रिय विकास प्रक्रियाको मूलप्रवाहमा समावेश हुन नसकेको व्यक्ति वा समूहलाई सम्भनु पर्छ । यस शब्दले नेपाल सरकारले गरिबीको परिचयपत्र वितरण गरेको अवस्थामा सो परिचयपत्र प्राप्त परिवारको सदस्यलाई समेत जनाउनेछ ।
(ज) “अति गरिब” भन्नाले नेपाल सरकारले तोकेको गरिबीको रेखाभित्र पर्नेहरू मध्ये ६० प्रतिशतभन्दा कम आय भएका व्यक्तिलाई सम्भनु पर्छ ।
(ट) “सिप विकास तालिम” भन्नाले व्यवसाय स्थापना, विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक सिपमूलक तालिमलाई जनाउँछ ।
(ठ) “उद्यम” भन्नाले जीविकोपार्जन स्वारोजागार वा आय आर्जनका लागि सिर्जनात्मक आर्थिक क्रियाकलाप, व्यावसाय वा उद्योगलाई सम्भनु पर्छ ।

- (ड) “समिति” भन्नाले दफा ७(२) वर्मोजिम गठीत यूवा स्वरोगार समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
(ण) “बैङ्ग तथा वित्तिय संस्था” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैङ्गबाट इजाजत प्राप्त ‘क’, ‘ख’, ‘ग’ र ‘घ’ वर्गका बैङ्ग तथा वित्तिय संस्था सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

कार्यक्रमको उद्देश्य, लक्षित समूह, कार्यक्रमको कार्यक्षेत्र र व्यवसायको लागि गरिने कार्यहरू
सम्बन्धित व्यवस्था

३. कार्यविधिको उद्देश्य :- गाउँपालिकाले बार्षिक रूपमा लघु उद्यम विकास, उद्यमशीलता विकास र रोजगार/स्वरोजगार सिर्जनामा विनियोजित बजेट भित्र रहि न्यून व्याज, विना धितो ऋण लगानी तथा अन्य बैंक तथा वित्तिय संस्थामार्फत सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि सहजिकरणको माध्यमबाट समुह सृजना गरी प्रभावकारीरूपमा कार्यक्रम संचालन गर्नु यस कार्यविधिको उद्देश्य रहेको छ ।

४. लक्षित समूह :- अत्यन्त न्यून आय भएका गरिए घर परिवारका यूवा तथा मजदुर परिवारका स्वरोजगार हुन चाहने अन्य कुनै नोकरीमा संलग्न नभएका १८-५० वर्ष उमेर पुगेका यूवा सदस्यहरू यस कार्यक्रमका लक्षित समुहमा पर्दछन जस अन्तर्गत :

- (क) गरिबीको रेखामुनि रहेका नेपाली नागरिकका परिवारका सदस्यहरू ।
(ख) अति विपन्न वर्ग, पिछडिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजातिहरू, एकल महिला, दुर्गम तथा सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रका बासिन्दाहरू ।
(ग) कुनै संस्था/कार्यालयमा आवद्ध रहेका वाहेक दैनिक रूपमा ज्याला मजदुरी गर्ने वा ढुङ्गा, वालुवा, गिर्दि छानी जिवन निर्वाह गरिएहका व्यक्तिहरू तथा निजका परिवारका सदस्यहरू ।
(घ) सुनकोशी गाउँपालिकाका स्थायी बासिन्दा हुनुपर्ने ।

तर यस दफामा उल्लेख भए अनुसार १८-५० वर्ष भित्रका व्यक्तिहरूका अलावा उपयुक्त व्यक्तिका समुहलाई पनि क्रण उपलब्ध गराउन उपयुक्त हुने देखिएमा दफा ६ वर्मोजिम गठित समितिको निर्णयनुसार लक्षित वर्ग तोकि ऋण/सहयोग उपलब्ध गराउन सकिने छ ।

५. कार्यक्रमको कार्यक्षेत्र :- यस कार्यविधि वर्मोजिम गाउँपालिकाले देहायका क्षेत्रहरूमा केन्द्रित रही लगानीको कार्यक्रमहरू संचालन गर्नेछ ।

- (क) कृषि तथा पुशापक्षेमा आधिरित उद्यम व्यावसाय
(ख) वनपैदावारमा आधारित उद्यम व्यावसाय
(ग) विज्ञान तथा सुचना प्रविधि र संचारमा आधारित उद्यम व्यावसाय

- (घ) पर्यटन प्रवृद्धनमा आधारित उद्यम व्यावसाय
- (ङ) कलामा आधारित उद्यम व्यावसाय
- (च) खाद्य प्रशोधनमा आधारित उद्यम व्यावसाय
- (छ) संस्कृती, साहित्य, सूजना, गीत संगीतमा आधारित उद्यम व्यावसाय
- (ज) गाउँपालिकाले आवश्यकता महसुस गरी उपयुक्त ठानी छनौट गरिएका उद्यम व्यावसाय
- (झ) अन्य उद्यमलाई पनि गाउँपालिकाले आवश्यक ठानेमा

६. व्यवसाय विकासका लागि गरिने कार्यहरू : उद्यमी सिर्जनाका लागि गरिने विभिन्न कार्यहरू यस प्रकार रहेका छन :

- (क) समूह निर्माण र क्षमता वृद्धि;
- (ख) उद्यमशीलता विकास तालिम;
- (ग) सिप विकास तालिम सञ्चालन;
- (घ) कर्जा प्रवाह गर्न सहयोग र सहजीकरण;
- (ङ) व्यवसाय विकास परामर्श तथा बजार विस्तार
- (च) उपयुक्त प्रविधिमा पहुँचका लागि सहयोग र सहजीकरण

परिच्छेद - ३

कार्यक्रमको स्थापना र कार्यक्रम संचालन सम्बन्ध व्यवस्था

७. उद्यम विकास कार्यक्रमको स्थापना : (१) यस कार्यविधिले व्यवस्था गरे बमोजिमका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न हरेक वर्ष गाउँसभाले आवश्यक रकम विनियोजन गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने छ ।
(२) (क) गाउँपालिकामा युवा स्वरोजगार कार्यक्रम संचालनका लागि देहाय बमोजिमको एक युवा स्वरोजगार समिति रहनेछ :

संयोजक : अध्यक्ष, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली

सदस्य : प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली

सदस्य : गाउँसभा सदस्यहरू मध्येबाट अध्यक्षले मनोनित गरेका १८-५० वर्ष उमेर समुहका कम्तिमा १ जना महिला सहित ३ जना सदस्यहरू

सदस्य : आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली

सदस्य : प्रतिनिधि, उद्योग वाणिज्य संघ, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली

सदस्य : महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली

सदस्य-सचिव : प्रमुख, उद्योग/सामाजिक विकास शाखा वा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले तोकेको अधिकृतस्तरको कर्मचारी

- (ख) समितिको वैठकमा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।
(ग) समितिको वैठकमा आवश्यकता अनुसार विज्ञहरूलाई आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
(घ) समिति सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराइने सेवा सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

८. कोषको स्थापना :-

- (१) गाउँपालिकाको यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम संचालनका लागि गाउँपालिकाको सचित कोष अन्तर्गत देहाय बमोजिमका रकमहरू जम्मा गर्ने गरी एक “यूवा स्वरोजगार कोष” स्थापना गरिनेछ । यस कोषमा देहाय बमोजिमको रकम जम्मा गरिनेछ ।
(क) संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट लघु उद्यम, घेरेलु तथा साना उद्योग र उद्यमशिलता विकाससंग सम्बन्धित कार्यक्रमका लागि प्राप्त रकम,
(ख) विकास साफेदारबाट प्राप्त रकम,
(ग) गाउँपालिकाले यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम संचालनका लागि विनियोजन गरेको रकम,
(घ) यूवा स्वरोजगार लागि सामुदायिक संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रबाट प्राप्त रकम,
(ड) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकमहरू ।
(च) ऋण लगानी फिर्ता रकम
(२) कोषको संचालन स्विकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ तर कार्यविधि स्वीकृत नभए सम्म कोषको छुट्टै खाता संचालन नहुन्जेल सम्म गाउँपालिकाको खर्च खातावाटै कार्यक्रम संचालन हुने छ ।

९. यूवा स्वरोजगार कार्यक्रमको संचालन : (१) यूवा स्वरोजगार कर्यक्रममा विनियोजित भएको रकम वा कोषमा भएको रकम समितिको स्वीकृतिले रोजगारी सिर्जना, गरिबी निवारण, आय आर्जन, उद्यम र उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम र सो सां सम्बन्धित तालिम कार्यक्रम वाहेक अन्य कार्यक्रममा खर्च गर्न पाइने छैन । तर स्वीकृत रकमको १० (दश) प्रतिशतमा नबढाइ प्रशासनिक खर्च छुट्ट्याउन सकिनेछ ।

परिच्छेद - ४
समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्ध व्यवस्था

१०. यूवा स्वरोजगार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम संयोजन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछ :

- (क) गाउँपालिकाको गाउँसभाले स्वीकृत गरेको कार्यक्रम बमोजिम यूवा स्वरोजगारको लागि रकम खर्च गर्ने व्यवस्था गर्ने,

- (ख) गाउँपालिका भित्र रहेका अत्यन्त न्युन आय भएका घरपरिवार तथा मजुदर घरपरिवार यूवालाई व्यवसाय संचालन गर्न आर्कीर्षित गर्ने,
- (ग) बुदाँ नं (ख) बमोजिमका व्यक्ति वा परिवारहरूलाई उद्यमीका रूपमा विकास गर्नका लागि आवश्यक सिप तथा तालिमको पहिचान गर्ने र उपलब्ध रकमको परिधिभित्र रही गाउँपालिकावाट चालु आ. व. मा प्रदान गर्ने सिपविकास तथा तालिमको यकिन गर्ने,
- (घ) बुदाँ नं (ग) बमोजिमको सिपविकास तथा तालिमको लागि बुदाँ नं (ख) बमोजिमका व्यक्ति वा परिवारहरूबाट आवेदन माग गर्ने।
- (ड) बुदाँ नं (घ) अनुसार पर्न आएका आवेदन उपर छानविन गरि गरीब र अति गरीब पहिचान गर्ने र सिप विकास तथा तालिमका लागि छनौट गर्ने।
- (च) आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र लघु उद्यम विकासमा काम गर्ने सरकारी, गैर सरकारी, निजिक्षेत्र, विकास साफेदार नागरिक समाजका सङ्घसंस्थाहरूसँग कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गरी अनुकूल वातावरण तयार गर्ने;
- (छ) लघु उद्यमीका उत्पादनहरूलाई बजार सुनिश्चित गर्न सम्बद्ध निजी क्षेत्रका सङ्घ संस्थाहरूसँग अन्तर्क्रिया, छलफल, परामर्श गर्ने;
- (ज) यूवा उद्यमीहरूलाई वित्तीय सुविधा उपलब्ध गराउन आफ्नो कार्यक्षेत्र निकटमा रहेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पहिचान गरी उद्यमीहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गराउने तथा सहुलियतपूर्ण कर्जाको व्यवस्थाका लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने;
- (झ) कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने यूवा विकास सहजकर्ता र अन्य क्षेत्रका सामाजिक परिचालकहरू बिच कार्यगत सम्बन्ध स्थापित गराउने;
- (ञ) यूवा स्वरोजगार विकास सम्बन्धी संभावनाहरू खोजी गरि कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने
- (ट) गाउँ उद्यम विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न उद्योग विकास शाखा, मेडेप र अन्य सम्बद्ध सङ्घ संस्थाहरूसँग समन्वय स्थापित गर्ने;
- (ठ) स्थानीय श्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्न स्वरोजगार सिर्जनाका लागि लागि चेतना फैलाउने;
- (ड) गडास्तरमा अति गरिब र समावेशी यूवालाई स्वरोजगार बनाई विकासका लागि स्थानीय समुदायलाई परिचालन गर्ने;
- (ण) स्थानीय तहमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सम्भावित बडा तथा वस्तीहरू छनौट गर्ने;
- (त) लघु उद्यमी समूहहरूको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग गर्ने;
- (थ) कार्यक्रम संचालन सम्बन्धमा आबश्यक निति तथा मापदण्ड बनाउने।
- (थ) कार्यक्रम संचालन गर्ने सबै यूवा उद्यमीले आवधिक (चौमासिक / वार्षिक) प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने।

- (द) माथिका उपदफा (ख) मा जनुसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि गाउँपालिका क्षेत्र भित्र वसोवास गर्ने यूवा उमेर समुहका अन्य कुनै नोकरीमा संलग्न नभएका यूवाहरूलाई पनि व्यवसाय संचालनका लागि आवेदन गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद - ५

सूचना प्रकाशन, पहिचान र छनौट गर्ने, समुह निर्माण, तालिम र कर्जा सहजिकरण सम्बन्धित व्यवस्था

११. यूवा छनौटका लागि सूचना प्रकाशन गर्ने :- (१) यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम संयोजन समितिले उद्यम व्यावसाय संचालन गर्न ईच्छक व्यक्ति वा समुहवाट अनुसुचि - १ वमोजिमको ढाँचामा आवेदन आब्हान गर्ने छ ।

- (२) आवेदनका साथमा निज समुह सदस्यहरू वडाको स्थायी वासिन्दा भएको वडाको सिफारिस समेत पेश गर्नु पर्ने छ, तर यसरी सिफारिस उपलब्ध गराउदा सिफारिस वापतको दस्तुर लिईने छैन ।

१२. यूवा स्वरोजगारका लागि उद्यमी पहिचान र छनौट गर्ने: (१) यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम संयोजन समितिले सम्भाव्य यूवाहरूको निवेदन उपर प्रारम्भिक अनुसन्धान गरी दफा ४ वमोजिमको लक्षित समूहका सदस्यहरूलाई छनौट गर्नु पर्दछ ।

- (२) सम्भाव्य यूवा पहिचान गर्दा कार्यक्रमको उद्देश्य बमोजिम अति गरिब, पिछाडिएका महिला, आदिवासी जनजाति, दलित, अपाङ्ग, सीमान्तकृत तथा सुविधाविहीन समूहको अनुपातलाई ध्यान दिनु पर्दछ । यस क्रममा सम्बन्धित वडाको सिफारिस समेत तिन सक्नेछा ।

- (३) यूवा प्रतिको धारणा, प्रतिबद्धताको स्तर, उपयुक्त उमेर समूह जोखिम वहन गर्न सक्ने क्षमताको स्तर, चाहना, तत्परता, उद्यमको लागि दिने समय, गतिशीलता, पारिवारिक व्यवसायिक वातावरण जस्ता गुणहरूलाई समेत सम्भाव्य उद्यमी पहिचान प्रकृयामा उचित महत्व दिनु पर्दछ ।

- (४) सम्भाव्य व्यवसायीको पहिचान गरेपछि सोको विवरण तयार गरी यूवा स्वरोजगार समितिले यस कार्यक्रमका सम्भाव्य उद्यमीको अन्तिम छनौट गर्नु पर्दछ ।

- (५) उद्यमी छनौट गर्दा समुह निर्माण भै आएमा त्यस्ता समुहलाई प्रथम प्राथमिकता दिनु पर्ने छ । समुहमा आबद्ध हुन यस कार्यविधि वमोजिम योग्य भएका कम्तिमा ३ जना र वढिमा ७ जना सम्मको व्यक्ति हरु रहन सक्ने छन ।

१३. समूह निर्माण गर्ने: (१) सम्भाव्य उद्यमी पहिचान भै सकेपछि समुह भै नआएका उद्यमीलाई कार्यक्रमको उद्देश्य, सहभागीको रुची, क्षमता, आवश्यकता, सम्भाव्यता, कच्चा पदार्थ र बजारको उपलब्धता लगायतका पक्षहरूमा ध्यान दिई समितिले विभिन्न समूहमा आवद्ध हुन सहभागीलाई अभिमुखीकरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) समूह निर्माण गर्दा समूह परिचालन, समूह सदस्य सझौता, समूहका सदस्यहरू आवद्ध रहेको समुदाय, भौगोलिक समूहमा आवद्ध गर्न नसकेमा व्यवसाय वा उद्यमको प्रकृती अनुसार एकल रूपमा पनि व्यावसाय गर्न उद्यमी छनौट गर्न सकिनेछ ।

१४. तालिम प्रदान गर्ने :- समितिबाट छनौट भई समूह निर्माण भए पश्चात कार्यक्रमबाट आवश्यकता भै आएमा निम्नानुसारको तालिम उपलब्ध गराइने छ ।

(कु) यूवा विकास तालिम :- (१) गाउँपालिकाले समितिको सिफारिसमा सम्भाव्य यूवाहरूलाई तालिम स्थलमा विभिन्न समूहमा उपस्थित गराई सात दिनको उद्यम विकास सम्बन्धी तालिम दिनुपर्नेछ ।

(२) उद्यमशीलता विकास तालिमको पाठ्यक्रममा मूलतः लघु उद्यम सिर्जना तथा विकास (MECD), आफ्नो व्यवसाय सुरु तथा सुधार गरौ (Start and Improve Your Business-SIYB), Training of Potential Entrepreneuer-TOPE/Training of Start up Entrepreneuer- TOSE/Training या Existing Entrepreneuer- TOEE/ Training of Growing Entrepreneuer-TOGE जस्ता विषयहरू समावेश हुनेछन् ।

(ख) सिप विकास तालिम सञ्चालन गर्ने : (१) गाउँपालिकाले यूवाहरूलाई विकास तालिम लिएका सहभागीहरू मध्ये सम्भावित व्यवसाय छनौटका आधारमा विभिन्न समूहमा आबद्ध गरी सिप विकास तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(२) उद्यमशीलता विकास तालिमका सहभागीहरूलाई गाउँपालिकाले कामको प्रकृतिको आधारमा साधारणतया ७ दिनदेखि ३ महिनासम्मको तालिममा सहभागी गराउनेछ । तालिम सञ्चालन तथा रकम खर्च सम्बन्धमा समितिबाट निर्णय भए बमोजिम हुनेछ ।

१५. लघु कर्जा पहुँचका लागि सहजीकरण गर्ने :- गाउँपालिकाले लघु उद्यम सञ्चालनमा आवश्यक लगानीको सुनिश्चितताका लागि मुख्यतः तीन पक्षमा ध्यान दिएर सहकार्य गर्ने छ जस अन्तर्गत :

(क) अर्ति विपन्न यूवा जसको आफ्नो घरमा उद्यम व्यवसाय सञ्चालनका लागि स्थान छैन भने त्यस्ता सम्भाव्य लघु उद्यमीहरूका लागि साभा सुविधा केन्द्र मार्फत उद्यम सञ्चालनमा सहजिकरण गर्ने, उद्यम सञ्चालनका लागि उपकरणको व्यवस्थापन गरीदिने ।

- ख) सम्भाव्य लघु उद्यमी यूवाहरु जसको आफ्नै थोरै पूँजि छ र त्यसबाटै लघु उद्यम सञ्चालन गर्ने किसिमको व्यवसायिक योजना बनाएका छन् भने त्यस्ता लघु उद्यमीहरुको पहिचान गरी उद्यम स्थापनाका लागि सहजीकरण गर्ने, सञ्चालनका लागि उपकरणको व्यवस्थापन गरीदिने।
- ग) सम्भाव्य लघु उद्यमीयूवाहरु जसलाई कर्जाको आवश्यकता छ भने त्यस्ता लघु उद्यमीहरुको पहिचान गरी यस कार्यक्रमको रकमबाट कर्जा उपलब्ध गराउने तथा स्थानीय तहमा उपलब्ध भएका सहकारी, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग प्रत्यक्ष भेटघाट, परामर्श, गोष्ठि र आवश्यक सम्झौता मार्फत सम्बन्धित उद्यमी र वित्तीय संस्था बीच अन्तर्रक्तिया गराई थप सहुलियतपूर्ण कर्जा पहुँचमा सुनिश्चितता गर्ने ।

परिच्छेद - ६

प्रविधि हस्तान्तरण र सहजीकरण, अनुदान तथा ऋण व्यवस्था

१६. उपयुक्त प्रबिधिमा पहुँचका लागि प्रविधी हस्तान्तरण र सहजीकरण : गाउँपालिकाबाट तालिम लिई उद्यमी बन्न योग्य यूवाहरूलाई आवश्यक पर्ने प्रविधि उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यक प्रविधि पहिचान गरी यूवाहरूलाई आवश्यक उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ । साथै प्राविधिक सीप विकास तालिममा प्रयोग भएका प्रविधिहरूलाई समेत लागत सहभागितामा सहभागीहरूलाई नै हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ ।

१७. अनुदान तथा ऋण सम्बन्धि व्यवस्था :- यूवा उद्यमी व्यवसायी वा समुह सदस्यको रुची, लगानीको क्षमता, विगतका काम प्रतिको लगाव, ईमान्दारिता तथा जमानीको प्रकृतिका आधारमा समितिको निर्णयानुसार देहाय वमोजिम सहयोग, अनुदान तथा ऋण उपलब्ध गराईनेछ ।

- क) तालिमको आयोजना/सञ्चालन गाउँपालिकाबाट गरिने छ र अगाडी नै तालिम लिएको भए सो को प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ख) मेशीनरी औजार तथा पूँजिगत खर्चका हकमा प्रतिव्यक्ति रु.५०००००/- (पचास हजार रुपैयामा) नवढने गरी वढिमा रु.५ लाख सम्म ऋण उपलब्ध गराईने छ ।
- ग) कच्चा पदार्थ खरीद का लागि प्रति समुह वढिमा रु.१०००००/- (एक लाख रुपैया) सम्म ऋण उपलब्ध गराईने छ ।
- घ) उद्यम व्यावसाय सञ्चालनका लागि अति विपन्न यूवा उद्यमीलाई आवश्यक घर भाडा का लागि प्रति महिना ५० % मा नवढने गरी वढिमा रु.४०००/- (चार हजार रुपैया) का दरले ३ महिना सम्मको अनुदान (घर भाडा समझौताका आधारमा) उपलब्ध गराईने छ ।
- ड) उद्यम व्यावसायको शुरुवात गर्दा आवश्यक पर्ने विविध एंव भैपरी खर्चका लागि एक मुष्ट रु.१००००/- (दश हजार रुपैया) प्रति समुह अनुदान उपलब्ध गराईने छ ।

परिच्छेद - ७

व्यावसाय विक्री गर्न नपाईने, कोषको संचालन, सम्भौता र ऋण रकम

१८. ऋणको साँवा व्याज चुक्ता नगरी उद्यम व्यावसाय विक्रि गर्न नपाईने : यस कार्यविधि वमोजिम ऋण वा अनुदान प्राप्त गरी संचालन भएको उद्यम व्यावसाय वा त्यही प्रयोग भएको पुजिगत सामाग्री वा मेशनरी औजार यस कार्यविधि वमोजिमको ऋणको साँवाँ चुक्ता नगरी विक्रि वितरण गर्न पाईने छैन । तर यस दफाले उद्यम व्यावसायमा उत्पादन भएका सामाग्री विक्रि वितरण गर्न रोक लगाएको मानिने छैन ।

१९. कोषको व्यवस्था तथा संचालन : (क) गाउँपालिकाले यूवा स्वरोजगार कार्यक्रमका लागि छुटै कोषको व्यवस्था गर्न सक्ने छ ।

- (ख) यस्तो कोषमा गाउँपालिकाले वार्षिक रूपमा यस कार्यक्रमको लागि विनियोजन गरेको रकम र यूवा उद्यमी व्यावसायिवाट सापटी फिर्ता वापत प्राप्त साँवा व्याजको रकम रहने छ । यस अतिरिक्त विभिन्न समयमा संघिय सरकार वा प्रदेश सरकार वा अन्य कुनै निकायवाट वा अन्य कुनै प्रकारले प्राप्त रकम पनि रहने छ ।
- (ग) कोषको संचालन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृत एंव लेखा शाखाको कर्मचारी वाट हुने छ ।
- (घ) कोषको आमदानी तथा खर्चका सम्बन्धमा छुटै रूपमा लेखा तथा विवरण अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने छ ।
- (ङ) कोषको रकम समितिको निर्णय वमोजिम खर्च गर्नु पर्ने छ ।

२०. सम्भौता गर्नु पर्ने : छनौट भएका यूवा उद्यमी, व्यवसायी समुह र गाउँपालिका वीच सम्भौता गरीने छ । सम्भौता मा प्रथम पक्षमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकृतले र दोश्रो पक्षमा समुह सदस्यहरू ले हस्ताक्षर गर्नु पर्ने छ ।

२१. ऋण रकम अनिवार्य दायित्व हुने :- यस कार्यविधि वमोजिम उद्यम व्यावसायमा ऋण प्राप्त गर्न सफल उद्यमी हरूले प्राप्त गरेको ऋण (साँवा) अनिवार्यरूपमा फिर्ता गर्नु पर्ने छ । कसैले ऋण चुक्ता गर्न हेलचक्रयाई गरेमा वा फरार भएमा कानून वमोजिम कारबाही हुने छ र गाउँपालिकावाट निजले प्राप्त गर्ने सबै प्रकारका सेवा सुविधावाट निजलाई वर्न्चित गरिने छ । निजको नाममा कुनै पनि प्रकारको सिफारिस उपलब्ध गारईने छैन । ऋण रकम निजको जायजेथा वाट असुल उपर गरीने छ ।

परिच्छेद - ८
बिमा तथा कर्जा जोखिम सम्बन्ध अन्य व्यवस्था

२२. बिमा सम्बन्ध व्यवस्था : यस कार्यविधि बमोजिम सञ्चालन हुने उद्यम व्यवसायहरूको नेपाल राष्ट्र बैड्क बाट मान्यता प्राप्त विमा सेवा प्रदायक संस्थामा अनिवार्य रूपमा विमा गर्नुपर्नेछ । विमा नगरिएको कुनै पनि व्यवसायलाई यस कार्यविधि बमोजिम अन्य कुनैपनि शर्तका लागि योग्य मानिनेछैन् ।

२३. कर्जा जोखिम सम्बन्ध व्यवस्था : (१) यस कार्यविधि बमोजिम यूवा स्वरोजगार कोष तथा बैड्क तथा वित्तीय संस्था मार्फत प्रवाह भएको कर्जाको जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धमा गाउँपालिकाले देहायका शर्तहरूमा सुनिश्चितता प्रदान गर्नेछ :

- (क) बैड्क तथा वित्तीय संस्था मार्फत कर्जा लिएका ऋणीको मृत्यु भएमा बाँकि बक्यौता रहेको ऋण रकम समिति र गाउँ कार्यपालिकाको सिफारिस पश्चात गाउँ सभाले निर्णय गरेबमोजिम गाउँपालिकाले चुक्ता गरिदिनेछ ।
- (ख) बैड्क तथा वित्तीय संस्था मार्फत कर्जा लिएर सञ्चालनमा रहेका व्यवसायहरू प्राकृतिक प्रकोप, विपद जन्य घटनाहरूका कारण क्षति भई ऋणीले ऋण तिर्न नसक्ने भएमा बाँकि बक्यौता रहेको ऋण रकम समिति र गाउँ कार्यपालिकाको सिफारिस पश्चात गाउँ सभाले निर्णय गरेबमोजिम गाउँपालिकाले चुक्ता गरिदिनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम ऋण बक्यौता भुक्तानी गर्दा दफा २२ बमोजिम विमा रकममा हुन आउने अपुग रकम मात्र गाउँपालिकाले व्यहोर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

व्यवसाय संचालन गर्न नसक्ने, अभिलेख, ऋण रकम असुली र व्यवसाय विकास र वजार व्यवस्थापन

२४. व्यवसाय संचालन गर्न नसक्ने भएमा निवेदन दिनु पर्ने : कुनै दैवी विपत्ति परी वा कावु वाहिरको परिस्थितिका कारण यूवा उद्यमी व्यावसायीले यस कार्यविधि बमोजिम संचालन गरेको उद्यम व्यवसाय संचालन गर्न नसक्ने अवस्था सृजना भएमा निजले सो सबै कुरा खुलाई समिति समक्ष निवेदन पेश गर्नु पर्ने छ । यसरी निवेदन पेश भएमा समितिले कुनै कर्मचारीलाई पुजिगत सम्पति वा मेसीनरी औजार को मूल्याकन गर्न लगाउने छ र ऋणका अंश खान्ने सक्ने भएमा निजलाई ऋणवाट उन्मुक्ति दिन सक्ने छ । यसरी मूल्याकन गर्दा ऋणको अंश खान्ने सक्ने सम्पत्को सामाग्री आफ्नो नियन्त्रणमा राखिए वढि भएको सामाग्री सम्बन्धित व्यक्तिलाई नै फिर्ता दिनु पर्ने छ ।

२५. अभिलेख राखिने :- यस कार्यविधि बमोजिम ऋण लिएर समय भित्र चुक्ता नगर्ने वा शुरु गरेको उद्यम व्यावसाय संचालन नगरी अन्यत्र जाने वा विना स्वीकृती उद्यम व्यावसाय परिवर्तन गर्ने व्यक्तिको नाम गाउँपालिकाले छुटै अभिलेखमा राख्ने छ र सो को जानकारी सबै वडा कार्यालयहरू तथा गाउँपालिका कार्यालयहरूमा समेत गराइने छ । यस्तो अभिलेखमा नामसमावेश भएको व्यक्ति निजको एकाघर परिवार सदस्यलाई भविष्यमा कुनै पनि प्रकारको सहयोग र सिफारिस उपलब्ध हुने छैन ।

२६. ऋण रकमको असुली प्रक्रिया :- यूवा उद्यमी व्यावसायीले उद्यम व्यावसाय शुरु गरेको मितिले वढिमा ५ महिना देखि हरेक ३/३ महिनामा नियमित रूपमा ऋणको साँचा रकम गाउँपालिकामा जम्मा गर्नु पर्ने छ । ऋण भुक्तानीको अवधि वढिमा २ वर्षको हुने छ । तर ५० % साँचा ऋण चुक्ता गरेमा व्यावसाय वृद्धि गर्न चाहेमा शुरु लगानीको ५० % ऋण समितिले थप गरी दिने सक्ने छ । यसरी थपिएको ऋणको अवधि थप ३ वर्षको हुने छ । ऋण रकममा कुनै प्रकारको व्याज लाग्ने छैन तर निर्धारित समय भित्र किस्ता नर्तिरेमा गाउँपालिकाले ५ % का दरले जरिवाना लगाउन सक्ने छ ।

२७. व्यवसाय विकास परामर्श तथा बजार विस्तार :- यो कार्यक्रम सञ्चालन भए पश्चात गाउँपालिकाले यूवा उद्यमीहरूबाट उत्पादित बस्तुहरूको सरल र सहज विक्री व्यवस्थाको लागि बजारीकरण सञ्जाल विस्तार र व्यवसायिक परामर्श सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - १०

अनुगमन तथा मूल्यांकन, उजुरी गुनासो र लागत सहभागिता

२८. अनुगमन तथा मूल्यांकन :- (१) यस कार्यक्रमलाई प्रभावकारी र नतीजामुखी बनाउन देहाय बमोजिमको एक अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति रहनेछ :

संयोजक :	उपाध्यक्ष, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली
सदस्य :	प्रशासन शाखाबाट १ जना प्रतिनिधी, सुनकोशी गाउँपालिका, सिन्धुली
सदस्य :	गाउँसभा सदस्यहरू मध्येबाट अध्यक्षले मनोनित गरेका १८-५० वर्ष उमेर समुहका कमितमा १ जना महिला सहित २ जना सदस्यहरू
सदस्य-सचिव :	प्रमुख, उद्योग/सामाजिक विकास शाखा वा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले तोकेको अधिकृतस्तरको कर्मचारी

- (२) समितिले आवश्यकता अनुसार यूवा व्यावसायी समुह बाट प्रतिनिधीत्व गराउन सक्नेछ ।
(३) कार्यक्रमका प्रगतिहरूलाई अनिवार्य रूपमा अध्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
(४) समिति सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराइने सेवा सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२९. उजुरी र गुनासो व्यवस्थापन प्रकृया : (१) कार्यक्रम सम्बन्धी कुनै गुनासो पर्न आएमा सोको व्यवस्थापन र सुधारको लागि तत्सम्बन्धी निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी यूवा स्वरोजगार संचालन समितिको हुनेछ ।

- (२) उजुरी लिनको लागि उजुरी पेटिका (Complaint Box) र विद्युतीय माध्यम लगायतका अन्य माध्यम प्रयोग गर्ने सकिने छ ।
- (३) प्राप्त उजुरी र गुनासोको अभिलेख राखी त्यसको सम्बोधन गर्ने लिनु पर्ने कदमको सिफारिस सहितको प्रतिवेदन पेश गर्ने तथा निर्णयको कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी उद्यम विकास कार्यक्रम संयोजक समिति र समितिको सदस्य-सचिवको हुनेछ ।

३०. लागत सहभागिता (cost sharing) लाई बढावा दिने : (१) यूवा स्वरोजगार अभियानलाई आत्मनिर्भर बनाउन उद्यम कार्यक्रम संयोजक समितिले लागत सहभागितालाई बढावा दिने नीति अवलम्बन गर्नेछ ।

- (२) साभा सुविधा केन्द्र सञ्चालन, एडभान्स तालिम, प्रविधि हस्तान्तरण, प्रविधिक र परामर्श सेवा लगायतका व्यवसायिक सेवा र तालिम लागत सहभागिताको आधारमा सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद - ११ विविध

३१. खर्चका मापदण्डहरू : यस कार्यविधिको कार्य प्रयोजनका लागि खर्चका मापदण्डहरू गाउँपालिकाबाट निर्धारण भए बमोजिम हुनेछ ।

३२. वित्तिय संस्था मार्फत कार्य गराउन सक्ने : समितिको सिफारिसमा गाउँकार्यपालिकाले निश्चित प्रक्रिया र मापदण्ड तोकी यस कार्यविधि बमोजिमको ऋण प्रदान गर्ने र असुली गर्ने कार्य कुनै वित्तिय संस्था मार्फत पनि गराउन सक्ने छ ।

३३. व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने : यस कार्यविधि बमोजिम व्यवसाय शुरू गरेपछि अनिवार्य रूपमा गाउँपालिका तथा सम्बद्ध निकायमा व्यावसाय दर्ता गर्नु पर्ने छ ।

३४. साभेदारी गर्न सक्ने : यस कार्यक्रममा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र कार्यक्रम संचालन गरी रहेको अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था हरूले पनि साभेदारी गर्न चाहेमा समितिको स्वीकृतीमा तालिम संचालन, अनुदान तथा ऋण लगानीमा सहकार्य गर्न सक्ने छ । तर यसरी साभेदारी गरेको

रकम मध्ये ऋण तर्फ लगानी भएको रकम ऋण असुली पछि यस कार्यविधि वमोजिमको कोषमा नै जम्मा हुने छ ।

३५. सहयोग गर्नु पर्ने : यस कार्यविधि वमोजिम यूवा स्वरोजगार संचालन कार्यक्रममा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित सवैको कर्तव्य हुने छ ।

३६. व्याख्या गर्ने अधिकार : यस कार्यविधिमा भएको कुनै व्यवस्था अस्पष्ट भई व्याख्या गर्नु पर्ने भएका गाउँ कार्यकापालिकाले अन्तिम व्याख्या गर्ने छ ।

३७. कार्यविधि संशोधन गर्न सक्ने : गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार यो कार्यविधिमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

३८. वाधा अडकाउ फुकाउने : यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका कुराहरु मा संशोधन वा वाधा अडाकाउ फुकाउनु परेमा कार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

३९. अमान्य/बदर हुने : यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका कुराहरु संघीय कानून तथा प्रदेश कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य वा बदर वा निस्त्रिय हुनेछ ।

४०. खारेजी : यस कार्यविधिको औचित्यता र आवस्यकता नभएमा गाउँ कार्यपालिकाले जुनसुकै बखत खारेज गर्न सकिनेछ ।

अनुसूचि - १

वदा नं.११ को उपबुद्धाँ १ संग सम्बन्धीत
यूवा व्यवसायी लागि दिईने निवेदनका ढाचा

मिति :-

..... गाउँपालिका

विषय : व्यावसायीक उद्यम वा व्यवसाय संचालका लागि निवेदन पेश गरेको सम्बन्धमा ।

उपयुक्त सम्बन्धमा म/ हामी तपशिलका व्यक्तिहरूले..... जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र गाउँपालिका अन्तर्गरको वडा नं मा व्यवसाय संचालन गर्न चाहेको हुनाले प्रविधि र व्यवसायिक (उद्यमको नाम) देहायको व्यावसायीक क्षेत्रमा संचालन गर्न ऋण सहयोग पाँउ भनी निर्देशिकाले निर्धारित गरेको शर्तहरूमा मन्जुर गरी तपशिल अनुसारको विवरण सहितको आवश्यक काजगात राखी यो निवेदन पेश गरेको छ । छैन

सस्थागत विवरण :

- १) उद्यमी समुहको नाम :-
- २) समुहको ठेगना : जिल्ला गाउँपालिका..... वडा नं.....
- ३) सम्पर्क व्यक्तिको नाम :- पद.....
ठेगना सम्पर्क नं समुह अध्यक्षको नाम :.....
- ४) समुह उद्यमीको छाप :-
- ५) लागत अनुमान :

५) निवेदक उद्यम समुहका सदस्यहरूको विवरण :

युवा स्वारोजगार संचालन कार्यविधि ,२०७६ मा भएको व्यवस्था सम्बन्धमा पूर्ण सहमत छ/ छौ अन्यथा भएको खण्डमा कानुन वमोजिम सहने छ / छौ ।

नाम थर :-

हस्ताक्षार :-

अनुसूचि २

व्यावसायीक उद्यम गर्न सकिने व्यावसायीक क्षेत्रहरू :

१. कृषि तथा पशुपक्षिमा आधारित उद्यम व्यावसाय : तरकारी खेती, फलफुल खेती, अन्य उत्पादन। माछा पालन, हाँस, कुखुरा, बटाइ। खारायो, ब्रखा, गाई, भैसी, भेडा, च्याग्रा, चौरी, अकवरे। अग्रिसो, अदुवा, लसुन, खुसानी, दुध डरी र दुधपाट वनेका परिकाहरु, रेशम खेती र उत्पादन भएका सामाग्रीहरू, किवि खेती, विड विजन उत्पादन तथा प्रशोधन र संरक्षण आदि
- २) वन पैदावारमा आधारित उद्यम व्यावसाय : फर्निर, काठका, उज्ज्वाट सामाग्री, क्यरीयो, सामाग्री अलैची, औषधिका लागि कच्चा सामाग्रीहरू उत्पादन, चिराईतो, सामुदायिक वन
- ३) विज्ञान तथा सुचना प्रविधि र संचारमा आधारित उद्यम व्यावसाय : विज्ञानका आविशकारहरू, आई सिटि सम्बन्धी व्यावसायहरू, मोबाईल, रेडियो, टिभि मर्मत तथा विक्री केन्द्र फोटो तथा सुटिङ, स्टुडियो, फोटोग्राफ, रेडियोग्राफ, भाषा प्रशिक्षण, भाषा स्थान्तरण, ट्युसन कोचिङ कक्षाहरू
- ४) पर्यटक प्रवर्द्धनमा आधारित उद्यम व्यावसाय : भाषा प्रशिक्षण, होटल व्यावसाय, क्यारियोसमान, निर्माण र विक्रि, होमस्टे रिसोर्ट, दुरिष्ट गाईड।
- ५) निर्माणमा आधारित उद्यम व्यावसाय : फलाम, काठ, माटो, दुङ्गा ईड्डा, टायल, सिमेन्ट वेतवास, तारजालि, छाला, आदिका उद्योगहरू र त्यसवाट वनेका सामाग्रीहरू, हस्तकला, चित्रकला, मुर्तिकला, हाउस वायरिङ, रंगरोगन, गोवरण्यास उन्नत चुलो, डकर्मी पेशा, सिकर्मी पेशा, क्रशर उद्योग
- ६) कलामा आधारित उद्यम व्यावसाय : ढाका, मखमल, सुती उन आदिका कपडा बुने वेतवास तथा परालजन्य सामाग्री ढोको, नाम्लो, मान्द्रौ सुकुल गुन्दी, गलैचा आदि बनाउने कपडा सिलाई बुनाइ बुटिक फेसन डिजाइन, ब्युटि पलार, हेयरकटिङ, मेहन्दी, चुरापोते डिजाइन, सवावटका सामाग्री, खेलौना, धुम मैनर्वति गर गहनाहरू पेन्टिङ आदि
- ७) संस्कृति, साहित्य सञ्जूना, गित संतिगतमा आधारित उद्यम व्यावसाय : साँस्कृतिक परम्परागत नृत्य, वाद्य वाधन, कविता, कथा, निबन्ध, गायन, गीत रचना, बाद्यबादन, नृत्य संगीत आदि
- ८) खाद्य प्रशोधनमा आधारित उद्यम व्यावसाय : अचारहरू, गुन्द्रक, मस्योरा, सुकुटिं (स्याउ, मासु, माछा, मुला, करेला आदि) सिस्नो, चिया, (तुलसी, ग्रिनटी आदि) दालमोठ, चिप्स, जुस, तथा पेयश पदार्थहरू

आज्ञाने,
वसन्त न्यौपाने
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

सुनकोशी गाउँपालिका, रामटार सिन्धुलीद्वारा मुद्रित

मूल्य: रु १०/-